

JUTRANJE NOVOSTI

Izhaja vsak dan zjutraj, izvenšil pondeljke.
Mesečna naročnina:
v Ljubljani Din 10.—, po pošti Din 12.—, inozemstvo Din 22.—Uredništvo: Wolfova ulica št. 1/I. — Telefon št. 213
Brzjavni naslov: „Novosti-Ljubljana“.
Upravništvo: Marjini trg št. 8. — Telefon št. 44.Rokopisi se ne vračajo. — Oglasi po tarifu.
Pisnim vprašanjem naj se priloži znamka za odgovor.
Račun pri poštnem ček. uradu št. 13.238.

Obnova Evrope.

Od našega stalnega pariškega dopisnika.

ap. Pariz, 28. novembra.

Splošno se smatra, da je düsseldorfski dogovor, ta triumf konsekvence francoske politike, eden izmed velikih stebrov evropske obnove.

Wiesbadenski pogodbo med Rathen-
aum in Louchierjem je zadela usoda
da je ostala na papirju. Od düsseldorfske
pogodbe pa ne bo imela koristi sa-
mo Francija, ampak tudi ostali zavez-
niki. Reparacijski problem, ki ga s teo-
retičnimi razlagami in umetnimi kon-
strukcijami ni mogoče rešiti, je na ta
način zopet bližje svojemu uresničenju.
V trenutku, ko bodo v najbogatejšem
evropskem industrijskem ozemlju delo-
vali plavži in rudniki, kar se bo vsled
aktivne kooperacije med nemškimi in-
dustrijskimi ter takozvano »Micum«
že v doglednem času zgodilo, bodo nastali
suficiti, ki jih bo reparacijska komisija
po gotovem ključu razdelila med zavez-
nike. Na Quai d'Orsay-u so mi dejali,
da se bodo mogli ti preostanki že v do-
glednem času zapisati zaveznikom v do-
bro ter da bodo mesečno znašali kakih
50 milijard zlatih mark. Ne oziroma se na
to dejstvo pripravi Francija splošen
načrt, ki ga hočem tu na kratko skici-
rati: 1. Konsolidacija evropskih valut, ki
je za gospodarsko obnovo kontinenta
nujno potrebna. Ker je reparacijska ko-
misija slišala referat nemških izveden-
cev, se bo morala sporazumno z Nem-
čijo ustanoviti mednarodna organizacija,
ki si bo postavila sanacijo nizkih valut
kot glavno nalogo. Zainteresiranim vlad-
dam naj se pokažejo pota in omogočijo
sredstva za sanacijo. Brez dvoma bi se
anglosaške države z veseljem udeležile
take akcije, ki bi jih končno očevala
pred nevarnim dumpingom ter jim nu-
dila eksportne možnosti.

2. Tiste ljudske plasti, čijih nakupo-
valna možnost je bila vsled svetovne
vojne in njenih posledic zmanjšana, se
morajo s pomočjo pravično razdeljenih
davščin ojačiti. Tu misli Francija pred-
vsem na nemške mase. Nemška buržo-
azija si je nakopičila škandaloznih vred-
not (mladi Stinnes se v Ameriki ravnokar
pogaja glede nakupa ameriških
petrolejskih virov, ki stanejo 100 mili-
jard zlatih mark. Medtem pa nimajo
srednji sloji in delavci niti najpotrebnej-
šega živeža. Finančna komisija, ki bo
po vzgledu Avstrije delovala v Berlinu,
bo morala najti sredstva in metode, da
se gospodarske dobrine pravično poraz-
delijo.

3. Vse v Evropi se nahajajoče kapi-
talije se morajo smotreno naložiti ter
se imajo množiti spričo splošne soli-
darnosti vseh zainteresiranih držav. Na-
dalje bo imela splošna gospodarska kon-
ferenca odločati o tem, kako bi se na
najenostavnejši način rešilo vprašanje
medzaveznih dolgov. Če bo videla
Amerika, da si hoče continentalna Evro-
pa ustvariti solidno gospodarsko bazo,
stabilnost, potem pač ne bo odlašala s
potrebniimi krediti in predumi. To je
bodoči program Francije. Uresničiti ga
bo mogla šele tedaj, ko se bo k temu
predlogu oglašila še Anglija.

Min. predsednik Pašić
za štedenje v državni
upravi.

Beograd, 29. novembra. (Z) Predsednik vlade g. Pašić je dostavil
vsem resortom obširno poročilo o fi-
nančnem stanju naše države in jih za-
prosil, da reducirajo svoje amandmane,
da se ne bi še bolj obremenili naši pri-
dobitni viri, kar bi imelo za posledico
oslabitev naše valute.

KONTROLA NAD BANKAMI.

Beograd, 29. nov. (Z) »Prepo-
rod«
piše: Minister financ g. dr. Sto-
ladinović je sporazumno z Narodno
banko poostiril kontrolo nad delom po-
edinih bank in drugih industrijskih pod-
jetij v državi. Istotako bo minister za
trgovino in industrijo v najkrajšem času
dal pregledati vse banke v državi in si-
cer najprej v Beogradu, Ljubljani in
Zagrebu ter v drugih trgovskih in ban-
čnih centrih. Tako se bo videlo, kdo de-
la solidno in kako je stanje poedinih
bank.

SKUPŠČINA LEKARNARJEV.

Beograd, 29. nov. (Z) Uduženje
jugoslovenskih lekarnarjev je sklicalo
svojo letno skupščino na dan 2. decem-
bra. Skupščina se bo vršila v dvorani
Nove zgrade univerze.

Danes sestanek narodne skupščine.
Razdvojenost v demokratski stranki.

Beograd, 29. nov. (B) Jutri do-
poldne se sestane skupščina. Četudi so
vsi klubi pozvali svoje poslance, da
pridejo v Beograd, je vendarle dospelo
do danes dopoldne zelo malo števil
poslancev. Pretres proračuna v finan-
čnem odboru ne bo gotov v prvi polo-
vici decembra. Potemtakem bi med
tem imela skupščina pretresati interpe-
lacije, ker ni niti eden zakonski predlog
izdelan. Važna je vest, da si je vlada
pred sestankom skupščine zagotovila
sodelovanje džemijeta in Nemcev.

Beograd, 29. nov. (Z) »Tribu-
na«
piše: Premirje med Davidovičev
in Pribičevićev skupino je prekinjeno
in neprijateljstva so se znova pojavila.
Povod temu je dala zabava v Kazini,
proti kateri so Davidovičevci uprizorili
propagando, da bi na ta način Pribiče-
vičevcem pripravili neuspeh. Davidovi-
čevci trde, da demokrate ne smejo iti na
zabavo, katero prirejajo ljudje izključe-
ni iz stranke. Pribičevićevci stoje na
stališču, da je bolj v interesu stranke,
da se izključi Božidar Marković in
Grol, ki vodita revizionistično politiko.
Ko se povrne Davidović iz svojega de-
magoškega potovanja, bo Pribičević
energično zahteval, da se vendar en-
krat razčisti razmere v stranki in da
se izvoli njen šef.

Beograd, 29. nov. (B) Glavni od-
bor demokratske stranke je imel danes

dopoldne sejo. Razven drugih važnih
strankinih vprašanj, se je sklenilo, da
se 16. decembra t. l. vrši v Beogradu
kongres celokupne demokratske om-
ladine. Kongresa se bodo udeležili od
strani glavnega odbora člani istega, in
sicer gg. Vulović, Krizman in Šumen-
ković. Glavni odbor je odobril delo-
vanje demokratskih članov v finančnem
odboru in sklenil, da ostane držanje
članov v finančnem odboru isto. Ker je
tajnik kluba g. Djordjević podal ostav-
ko, je imenoval glavni odbor do izvo-
litve novega tajnika za njegovega na-
menstnika g. Agatonovića. Končno je
sklenil, da zahteva pojasnilo od Duda
Boškovića, demokratskega narodnega
poslanca povodom glasov v javnosti,
da namerava osnovati glavni odbor de-
mokratske stranke za Vojvodino.

Muslimanska opozicija.

Beograd, 29. nov. (Z) Dr. Meh-
med Spaho je izjavil povinarjem o sta-
nju v Bosni, da se Bosna nahaja v tež-
ki gospodarski krizi. Seljaki morajo
prodajati pridelke poceni, a vse kar ku-
pijo, stane mnogo denarja. Denarna kri-
za je tudi velika in se nič ne kupuje.
Trgovine, ki so imele nekdanj velik pro-
met, danes ne morejo kriti režijskih
stroškov. Kar se tiče držanja musliman-
ske stranke, je izjavil dr. Spaho, da bo
ona vodila v parlamentu najostrejšo
borbo proti vladi.

Seja finančnega odbora.

Proračun ministrstva za promet.

Beograd, 29. nov. (B) Na današ-
nji seji finančnega odbora se je začel
pretres proračuna ministrstva za pro-
met. Prvi je govoril Kremenžar (SLS),
ki je napadal prometno politiko sploh.
Posebno pa je govoril proti sestavi
uprave južnih železnic. Napada mini-
stra, ker ni skrbel za železniško oseb-
je glede stanovanja, tako da stanujejo
železničarji v Ljubljani, Zagrebu in Ma-
riboru po vagonih. Govori nadalje o že-
lezniških prarih in očita ministru, da
se postavljajo pragi prej nego so im-
pregnirani, od česar ima država veli-
ko škodo. Pri prejetanju reparacij od
nemške komisije se ne postopa vestno.
Tako se n. pr. dogaja, da se morajo
nekateri vagoni takoj izločiti, ker niso
v redu. Končno pravi, da iz stvarnih
in političnih razlogov ne more glasov-
vati za proračun. Za njim je govoril
demokrat Šečerov, ki pripominja,

da je v tem ministrstvu povečana par-
tija osebnih izdatkov. Uradništvo in že-
lezniško osebje je povečano, pa tudi
novi oddelki se ustanavljajo. Nato je
govoril o gradbi novih železniških prog,
a posebno o zvezi Srbije z Jadranom,
ter je konstatiral, da se to ne more iz-
vesti z rednimi državnimi dohodki. Za-
hteva, da se službovanje preuredi,
vsled česar bi se reduciralo osebje.
Kritikuje aranžman o južnih železnicah
in dokazuje, da trpi država vsled tega
anzamena veliko škodo. Četudi ne bi
bilo teh nedostatkov, bi glasoval proti
proračunu, ker nima zaupanja v vlado.
Za njim je govoril Vesjenjak (SLS),
ki je v svojem govoru kritikoval pro-
metno politiko rekoč, da je promet v
celi državi zelo slab, posebno pa v Slo-
veniji. Seja se je zaključila ob 12. uri
in se nadaljuje popoldne.

Proti povratku Habs-
burgovcev na
Madžarsko.

Beograd, 29. novembra. (Z) »Tri-
buna«
piše: Ko je vlada izvedela, da pri-
de Oton Habsburg na Madžarsko, je
odločno, na jasen in na nedvomen način
priobčila madžarski vladi, da bivanja
člana habsburške dinastije na Madžar-
skem pod nikakim izgovorom ne bo to-
lerirala.

Odnosaji s sovjetsko
Rusijo.

Beograd, 29. novembra. (Z) Ka-
kor se doznava iz vladnih krogov, se
je v vladi razpravljalo vprašanje na-
ših odnosajev z Rusijo in o ožjih zve-
zih z baltičskimi državami. Zunanji mi-
nister dr. Ninčić je podal o tem iz-
crpen ekspozé, toda v vladi ni prišlo do
soglasja. Večina je bila za vzpostavitev
odnosajev z Rusijo. To vprašanje je
odloženo na poznejši čas.

Položaj na Grškem.

Beograd, 29. nov. (Z) Iz Rima
javljajo, da je general Metaxas odšel
v Romunijo, kjer bo vodil ostro akcijo
proti grški vladi.

Atene, 29. nov. (B) V nedeljo se
bo vršil tukaj velik meeting, s katere-
ga se bo poslal apel na patriotizem
Venizelosa, ki se bo ponovno pozval.
da se vrne v Grčijo. Na drugi strani pa
obstoja namera, da se v vseh volilnih
okrajih Grčije postavi kandidatura Ve-
nezelosa, da bi se volitve pretvorile v
neko vrsto plebiscita.

Beograd, 29. nov. (Z) Po vestih
iz Aten so solunski židi sklenili, da sto-
pajo aktivno v politično borbo.

Pogajanja za finančno obnovo
Madžarske.

Stališče Male antante. — Delo finančnega komiteja Društva narodov.

Pariz, 29. nov. (B) Iz Londona
javljajo, da je mogoče, da bo predlog,
ki ga je priporočila komisija Društva
narodov glede obnove Madžarske, spre-
jet. Podlaga predloga bi tvorilo poso-
jilo, zajamčeno od vesele in o katerem
se pogaja v Londonu že teden dni mad-
žarski finančni minister Kalay. Skoro
gotovo bo zahteval, da bi Madžarska
izvrševala znižana plačila v imenu re-
paracij za ono dobo, dokler madžarski
proračun ne doseže ravnotežja. Izgleda,
da so službeni predstavniki Mad-
žarske posebno zadovoljni s temi po-
gajaji in dosedaj doseženimi rezultati.
Anglija je naklonjena kontroli madžar-
skih financ, a Mala antanta bo dala
svoje privolenje pod pogojem, da dobi
gotove koristi glede svojih dolgov na-
pram zaveznikom.

Pariz, 29. nov. (B) Finančni ko-
mite Društva narodov je končal svoje

delo. Komite je po diskusiji o poročilu,
ki so ga podali člani tajništva po po-
vratku iz Budimpešte, poslušal ekspo-
ze o finančnem problemu, ki ga je po-
dal madžarski minister financ g. Kalay.
Nato sta poročala minister trgovine
Valko in državni podsekretar za polje-
delstvo Šandl, nakar je komite redigir-
al enodušno poročilo, ter priporočil
generalni načrt za rekonstrukcijo. Po-
ročilo se bo takoj poslalo članom Dru-
štva narodov, ki ga bodo proučili na
zasedanju sveta dne 10. decembra in
pretresali po določenih političnih nazo-
rih glede tega problema. Finančni ko-
mite se sestane istočasno, ko se sesta-
ne k zasedanju svet Društva narodov.
Ako bo predlog od sveta Društva na-
rodov sprejet, se bo poslal reparacijski
skisi komisiji, katere odobrenje je po-
trebno za uresničenje.

Madžarska reakcija v parlamentarni
luči.

Budimpešta, 29. novembra. (K) V
nadaljnji debati o imuniteti zadevi poslanca
Ulalaja je poslanec Scilgaj (liberalce)
ostro napadal policijo, posebno pa ministra
notranjih del in zahteval, da ta demisionira.

Minister notranjih del Rakovsky je od-
govoril, da so afera puča, ki so se dogodile
v zadnjem času in ki so same po sebi do-
zvedno malenkostne, v resnici resne in
nevarne. Obstojala je namera, da se vlada
izpremi ne s mirnimi parlamentarnimi
sredstvi, ampak s pomočjo posebej izve-
stih bavarskih čet. Bil je že določen nov
ministrski predsednik in tudi nov najvišji
poveljnik vojske. Prišlo pač ne bi do držav-
ljanske vojne, ako bi državna policija in
brahijalna sila bila zadoščala, da se pre-
preči tako obupna podjetja. To pa ne bi
bilo v interesu države. Nacionalno in kr-
ščansko misel kompromitira ravno omeje-
na stranka, ker se identificira z delavsko
skupino. Neki poslanec označi to trditve mi-
nistra med velikim hropom zbornice za ob-

rekovanje. Minister izjavlja h koncu, da je
pripravljen zapustiti svoje mesto, toda v
polni posesti svoje časti. Od desnice z ve-
likim odobravanjem sprejeta izjavljana mi-
nistra povzroča na levičih viharne mekljice
tako, da se je morala seja prekiniti.

Ko se je seja zopet otvorila, je povzel
besedo poslanec Rasay, ki je ostro napadal
društvo probujajočih se Madžarov in je
končno stavil na notranjega ministra vpra-
šanje, ali so bila razpuščena vsa tajna dru-
štva. Pritrdilen odgovor ministra je vzel
z zadovoljstvom na znanje. Opozarja pa na
to, da je namestnik višjega mestnega po-
glavarja Andrejka, oba brata Kovacs, ki
sta bila zaradi raznih prostostih hudodel-
stev, med temi tudi zaradi atentata na me-
ščansko kazinjo v starem mestu od policije
aretirana, izpustil na svobodo z utemeljitvijo,
da sta z irendentističnega stališča storila
zelo dragocene usluge. Ta izjava poslanca
je vzbudila v zbornici veliko pozornost.

Kriza nemške vlade.

Sestava vlade poverjena Marxu. — Ostavka finančnega ministra.

Berlin, 29. nov. Poslanec Steger-
wald je sporočil državnemu predsedniku
da ne more prevzeti mandata za sestavo
kabineta. Državni predsednik je nato
povelj sestavo kabineta poslancu Marxu.
Marx je izjavil državnemu predse-
dniku, da mu bo predložil še danes svoje
predloge. Opirati se hoče na srednje
stranke državnega zbora.

Berlin, 29. nov. (W) V pismu na-
slovljenem na državnega predsednika
prosi državni finančni minister dr. Lu-
ter, opozarjajoč na vladno krizo, ki ob-
stoja od zadnjega petka dalje in na te-
žko poškodovanje finančnega nadaljnje-
ga življenja države, da ga odveže od

nadaljnega vodstva poslov, ker ne more
več zagovarjati pred nemškimi narodom
svojega sodelovanja nesreči, nastajajoči
vsled pomanjkanja.

Draginja in brezposelnost.

Berlin, 29. nov. (K) Cena enega
hleba kruha znaša od 1. decembra dalje
840 milijard, 1 hleb belega kruha pa bi-
ljon mark.

Berlin, 29. nov. (W) Število brez-
poselnih znaša sedaj v nezasedeni Nem-
čiji 1.250.000 oseb. Podpiranih brezpo-
selnih je 1.772.000. Število brezposelnih
v zasedenem ozemlju se tudi sedaj cenj
nad dva milijona.

Novosti iz Bolgarske.

Svečanost v Sofiji.

Beograd, 29. novembra. (Z) Včeraj
je dospela iz Sofije brzjavna vest, da je
bila včeraj velika svečanost povodom zma-
ge nad vstaši. Svečanost je bila v glavni
prirejena na velikem trgu pred vojno aka-
demijo. Okoli 10. ure popoldne je bila
služba božja v spomin padlim v zadnji bor-
bi. Svečanosti je prisostvoval tudi kralj,
člani vlade, poslanci, makedonski komite z
znaki na uniformi in z orožjem in gojenci
vojne akademije. Kralj je imel govor in po-
zdravil vse borce za ohranitev današnjega
reda ter se je spominjal ogromnih žrtve, ki
so jih doprinesli padli tovariši. Nato je go-
voril minister Voljovk v istem zmislu in
hrabril borce, da ostanejo zvesti v obrambi
domovine. Nato so častniki prirejali kralju
ovacije.

Telefonska cenzura.

Beograd, 29. nov. (Z) Po vesteh iz
Sofije je sklenila bolgarska vlada nvesti
cenzuro telefonskih razgovorov na progi
Burgas, Kjekelare, Mihajlovo in Stara Za-
gora, potem v okrožju čustendiskem, tr-
novskem in plovdivskem zaradi tega, ker
se prebivalci teh krajev največ upirajo da-
našnjemu režimu.

»Dokument«

Sofija, 29. novembra. (Z) Oblasti so
odkrile na podlagi nekih listin zvezo ru-
skih komunistov s pristaši režima pokoj-
nega Stambolijskega. Iz teh dokumentov je
razvidno, da je obstojala namera izvršiti
prevrat v Bolgarski v mesecu marcu ali
aprilu prihodnjega leta. Politične oblasti so
aretirale vse Ruse, ki so bili s tem pokre-
tom v zvezi, jih vkrcale na ladje in jih tam
internirale. Izkranci bodo v Odesi.

VREMENSKO POROČILO.

Dunaj, 29. nov. Pretežno oblačno.
od časa do časa dež, temperatura se zni-
žuje

Mariborsko gledališče

Maribor, 29. nov. V Narodnem
gledališču se je vršila nocoj premijera
Puccinijeve opere »Boheme«. Dasiravno
se je smatral poskus uprizoriti »Bohe-
me«
na našem odru kot zelo drzen, se je
vendarle skrbni pripravi igralcev in
spretnemu vodstvu opernega ravnote-
lja posrečilo nuditi v vsakem oziru kras-
no uspešo predstavu. Občinstvo, ki je
polnilo gledališče, je z dolgočasnimi plo-
skanjem izražalo svoje priznanje in za-
dovoljstvo nad lepm večerom. Gospej
Mitrovičevi, kakor tudi gđc. Vladimi-
rovici, je bil poklonjen po en šopek cve-
tja. Tenor g. Skrivanič je prejel en ve-
neec, ravnatelj opere g. Mitrovič, čegar
velike zasluge za uspešno predstavu je
treba še s posebno pohvalo naglasiti, pa
je dobil tri vence. Tudi basist g. Štag-
liar je bil deležen priznanja v obliki
cvetja.

Eksplozija.

Pariz, 29. nov. »Le Journal«
javlja iz Helsingforsa: V Zitomiru je ekspo-
diralo municijsko skladišče rdeče arma-
de. Pri tem se je vnelo židovsko pred-
mestje. Kakih 20 oseb je izgubilo pri tem
življenje, mnogo pa je poškodovanih.

Današnje prireditve.

V Ljubljani:

Drama: »Mogočni prstani«. Izv.
Opera: »Poglavci«. Red B.
Kino Ideal: »Matija Sander«. I. del.
Kino Tivoli: »Knez bregov«. I. del.
Kino Ljubli. dvor: »Hamlet«.

Nočna lekarniška služba v Ljubljani:
Tekoči teden: lekarna Piccoli na Dunaj-
ski cesti in Bakarčič na Karloški cesti.

Destruktivne sile fašizma.

(Od našega stalnega dopisnika.)

u Trst, 28. nov.

Italija je dežela bahastihih gest, bobneče retorike, pestrih fraz, menda nikjer na svetu tako silno ne kraljuje fraza kakor v našem fašistovskem raji.

Nihče se torej ne more čuditi, če je uradni in neuradni fašizem organiziral svojo samohvalno. Netroj dnevnikov je po »revoluciji« prešlo v roke fašistov. Ti dnevnikarji »delajo« javno mnenje, ki ga močno Mussolini navidezno tako omalovažuje, v resnici pa visi na njem. V vsoljnem vladnem in nacionalističnem časopisu moremo torej vsak dan občudovati velike uspehe nezmotljivega fašizma, ki si lasti monopol na reševanje Italije.

Po tej žurnalistiki je fašizem »rešil« Italijo, brez fašizma, bi jo bil zlojed pohrustal. Vse je bilo za nič do fašistovske dobe. In kdor si dovoli imeti drugačno mnenje o tem in ima pogum, da to svoje mnenje javno pove ali napiše, ta je pač pogumen človek, zakaj on tvega vse.

Eden glavnih znakov legalnega fašizma je skrajna nestrpnost napram nefašistom in nefašistovskim strankam, drugi znak je, da ne more prenesti nobene še tako stvarne in trezne kritike.

Poglejmo si torej, v čem obstoja oni »med in mleko«, ki ga fašizem cedi že leto in dan nad srečno Italijo in njenimi prebivalci. Prej pa še nekaj predzgodovine.

Italija je vojno dobila, toda gospodarske krize se ni mogla ubraniti. Posebno hud položaj je nastal tedaj, ko so se začele vračati trudne čete z dolge vojne fronte in je delavstvo začelo terjati boljše gnotno stališče.

V sredi gospodarske krize je morala Italija kot še marsikatera druge dežele Evrope preboleti boljševiško nevihto in ko se je ta že začela polegati, je nastopil fašizem kot orodje italijanskega velkapitala proti italijanskemu proletarcu — delavcu in kmetu.

Fašizem je začel svojo »karijero« s požiganjem, uboju in ropi. Takrat je bil še ilegalen in vse njegovo delo je bilo zgolj destruktivno. Fašisti so gazili vse postave, ne da bi se jim bilo bati kakšne kazni. Kako je to vplivalo na prebivalce naših pokrajin, si je lahko predstaviti! Naši ljudje, vzgojeni v zakonitosti, se sprva niso mogli nikakor znajti v tem kaosu, ki je nastal vsled teptanja zakonov.

Večina zločinov, ki jih je fašizem izvršil proti Jugoslovanski manjšini v Primorju, niso imeli nikakih zakonitih posledic za zločince. Državni čuvarki zakona (upravna oblastva, orožništvo, policija) so se držali nevtralnega, premnogokrat pa so aktivno posegli vmes s tem, da so se stavili zločincem ob stran ter z »zdrženimi« močmi udarili po nas.

Ne bom sedaj pogreval starih. že davno znanih in večkrat povedanih dokazov za zgorajšnjo trditve, ugotoviti sem le hotel destruktivno delo ilegalnega fašizma.

S požigi, poboji in ricinovim oljem pa gre do nekega časa, potem pa je treba kaj novega. In tako je fašizem pritril stvar do skrajnosti, ko se je bilo treba odločiti za končni udarec. Lahka zmaga je vzela fašizmu za nekaj časa sapo, Nikjer nobenega odpora, »revolu-

cijonarji« pohod se je izvršil tako nepričakovano lahko, da je bil fašizem v zadregi, kam naj se obrne njegov srd.

Razni krvavi poboji so seveda trajali še dalje. Kot primer naj navedemo samo onih 15 poklanih delavcev v Torinu, ne da bi šteli ranjene. Ricinovo olje pa je bilo še dolgo potem v modi. Še-le v zadnjem času so se ta odkrita in brutalna nasilja zmanjšala, popolnoma ponehala pa niso. Zadostuje, če beremo »Avanti« ali kakšen drug opozicijski list, ki poročajo o takih nasiljih.

Mussolini se je z vnuem spravil na organizirane nasprotnike svoje stranke. Tu se mu mora priznati spretnost, s katero se je otrešel popularov in paraliziral njih moč v parlamentu in deželi. Na podoben način je potlačil vse nasprotnike fašizma in pričel s »pozitivnim delom«.

Mussolini se hvali, da je povzdignil nacionalno idejo, v resnici pa tira skrajno škodljivo in za svetovni mir nezdravo šovinistično politiko. Dokazi: pomnoženo oboroževanje na morju in v zraku, imperijalistični govori, hujškanje italijanskega javnega mnenja prusaško samooboževanje, skratka Mussolini hoče vbiti v glavo svojim sorojakom, da je bodočnost Italije v obnovi starorimskega imperija.

V zunanji politiki je skušal Mussolini takoj ob začetku z eno svojih gest imponirati gospodom Velike antante, toda ni mu uspelo. S krfsko zadevo, z neprestanimi grožnjami »neposlušnim« sosedom in s svojo protislovansko politiko je Italijo izoliral in danes nima Italija nikjer prijateljev ne zaveznikov. Zaradi tega pompozni sprejem španskega kralja. Španija naj nadomesti vse izkuhe prejšnjih fašistovskih kretanj fašistovskega Napoleona. Kako se bo Mussoliniju posrečilo popraviti napake, ki jih je delal v svoji zunanji politiki, nam bodo pokazala še-le njegova prihodnja dejanja.

Značilno za duševnost fašizma je dejstvo, da prisostvujemo v Italiji vojaškim paradam z ostro ofenzivno tendenco. Tako je na primer stotine aeroplanov vseh vrst letalo nad Rimom ob obletnici fašistovskega pohoda. In visokim španskim gostom v čast je priredil Mussolini na Kampanskem polju pri Rimu celo umetno bitko, ki so se je udeležile vse vojaške formacije. Španija naj bi se na licu mesta prepričala o veliki vojaški moči Italije ter bi se tako pobrigala za prijateljstvo tako »mogočne« države.

Posebno ponosni so fašisti na gospodarske uspehe svoje politike. Res je, da so železnice nekoliko bolj urejene, res je, da so se napravili mnogi prihranki v državnem proračunu, toda resnica je tudi, da je vrgele Mussolini na ceto okrog 50.000 uslužbencev. Pri tem pa je odločala politična pripadnost teh nesrečnejšev. Zakaj brezposelnost je isto kot stradanje za žive in mrtve. Dežela je preoblikovana in Amerika je zaprla svoje. Edina pot je Južna Amerika, kar je pa skoraj isto kot smrt.

Pa tudi vsi prihranki, ki jih je fašizem izsesal iz ljudstva z odpuščanjem uslužbencev, znižanjem plač in obdačenjem delavskih plač ne morejo pomagati državnemu proračunu do ravnovesja. Če se je na eni strani nekaj prihranilo

z omenjenimi sredstvi, pa so se povečali stroški za oboroževanje: milica, vojna mornarica, zračno brodogradnja. Deficit znaša še vedno več milijard. In kolikokrat je fašizem napovedal, da bo v najkrajšem času dosegel ravnovesje v državnem proračunu.

Umazano štedenje in izmozgavanje na eni strani, na drugi pa razsipnost to sta znaka fašistovskega gospodarstva.

Zatorej če si od blizu ogledamo takozvane uspehe fašistovskega režima, vidimo, da so to večinoma pobeljeni grobovi.

Ni treba, da še posebej povdarim, da da so naše dežele v strašni gospodarski krizi. In naš kmet, ki se je dosedaj še držal na nogah, je pričel delati doigrove. Nič čudnega, če napovedujejo naši sovražniki, da bodo čez nekaj let naši kmetje le koloni italijanskih graščakov.

Od katerekoli strani si ogledamo fašistovsko delovanje, opazimo samo podiranje. Posebno pa velja to za naše kraje. Kulturno in gospodarsko nas je fašizem oropal in rop se nadaljuje. In ta dejstva ne morejo zakriti še tako obdelovanje javnega mnenja potom kupljenih časopisov, ne bleščeci sprejemi, pompozne slavnosti in še druga maskiranja mizerne resničnosti.

Primorski.

Iz prosvetnega življenja.

NARODNO GLEDALIŠČE V LJUBLJANI.

— Premijera izvirne slovenske igre »Mogočni prstane«, katero je spisal priljubljeni pisatelj in humorist g. Fran Milčinski, je v petek, 30. novembra na predvečer praznika Ujedinjenja ob 8. uri zvečer v dramskem gledališču. Igra je duhovita, polna ljubeznivega humorja ter skriva v svojem jedru močno narodno ozadje.

— Slavnostna operna predstava v proslavo Ujedinjenja bo na narodni praznik v soboto 1. decembra 1923 ob pol osmi uri zvečer. Vprizori se privikar izvirna slovenska opera Rista Savina »Gospodsvetski sen«, katerega besedilo je vzeto iz zgodovine našega bednega Korotana.

— Dramska predstava po znanih cenah bo v soboto, dne 1. decembra ob 3. uri popoldne v dramskem gledališču. Vprizori se Ibsnova igra »Gospa z morja« z go. Marjono Vero v naslovni vlogi. Predstava je namenjena zlasti očeti se mladini, udeležijo se je pa lahko tudi vsi ostali, ki se za gledališče zanimajo.

— Operni libreli. — »Gospodsvetski sen«. — Pravkar je izšel 14. zvezek Zbirke opernih in operetnih tekstov, in sicer: »Gospodsvetski sen«, narodna opera v dveh dejanjih s predigro, besedilo spisal skladatelj in Franjo Roš, uglašil Risto Savin, 46 strani. — Cena Din 4.—. — Libreli se dobivajo pri založnici v Zvezni tiskarni v Ljubljani (Wolfova ulica 1). Razprodajcem običajen popust. V razprodaji so tudi v tukajšnjih knjigarnah, kakor tudi pri blaginji v operi in pri opernih biljetih. Premijera te naše izvirne opere bo, kakor znano, 1. decembra v opernem gledališču.

Jugoslovenska Matica.

— Akademski agrarni klub »Njiva« je ob priliki kongresa agrarnih akademskih organizacij na družabnem večeru nabral za Akademsko podružnico Jugoslovenske Matice v Ljubljani vsoto 136 Din; Student-ski radikalni klub »Slovenski Jug« je ob priliki ustanovitve Akademске podružnice Jugoslovenske Matice daroval vsoto Din 145.—. Vsem darovalcem iskrena hvala!

— Na ustanovnem obnem zboru Akademске podružnice Jugoslovenske Matice izvoljen odbor se je konstituiral sledeče: Predsednik: Franjo Baš, fil. Podpredsednik: Vatrovec Franc, fil. Tajnik I.: Kirchner Nikola, tehn. Tajnik II.: Hartman Lojze, ur. Blagajnik: Dulčić Mate, tehn. Knjižničar: Karadžole Josip, tehn. Arhivar: Petrovič Marko, iur. Odbornik: Jurkovič Ljubo, arh.

svoje nazore o življenja ceni in jo skuša dvigniti k sebi. Koliko pristrane toplota je v teh drobtinah! »Pismo«, »Kita«, »Otročji bazar« so uprav zrcalo človeka Stritarja, blagega, dobrega človeka, ki želi vse razumeti in vse odpuščati; vse objeti v ljubezni in gladiti in lečiti povsod, kjer čuti bolečino.

S tem smo se dotaknili tiste njegove najznačilnejše poteze, ki jo kratko imenujemo »svetožalje« in ki jo je on tudi uvedel v našo književnost.

Tu ni moj namen, da bi obširneje govoril o tem, v koliko je to poglavo kalil v Stritarju samem in v koliko je bilo presajenega od drugod (Goethejev »Werther«). Gotovo se mi izdi le to, da je bilo tisto bolešno pojmovanje življenja, ki vidi povsod le samo trpljenje, silno priljubljeno in tako do skrajnosti izvedeno, da človek ne čuti v njem več literarne ali filozofske šole oziroma naziranja, ampak že resnično doživljanje.

Kakor sem uvidel omenil, je Stritar koreninil doma; zato je tudi ostal Slovenec in Sloven. Ni še sicer mogel najti istega izraza za to zavest, kakršnega bi bil gotovo našel danes, toda za dobo, v kateri je živel, in za razmere, v kakršnih je deloval, je Stritar pravi steber resnične narodne misli. Mnogokje pa zveni njegova beseda, kakor da jo je pisal neposredno v naših dneh in nalašč za naše današnje prilike:

»Brata sta Srb in Hrvat; ljubezen naj vladaj med brati;

Srba sovražiš, Hrvat! — zakaj? — — —

Oj slepota! Smiljal bi se človek nespameti taki,

da bi mu bridke solze ne zadušale smehla!

(Dunajske elegije XI.)

Zadnja pot gospoda Mirodolskega.

Želji pesnika in pisatelja Josipa Stritarja, izraženi v njegovi oporoki, naj bo njegov pogreb skromen in preprost, naš narod ni mogel ustreči. Niti v krajih ob progi, po kateri so vozili pesnikove smrtne ostanke, tem manj v središču Slovenije, v beli Ljubljani, katere občinski svet je zaslužnega pokojnika že pred leti imenoval častnim občanom. Včeraj ves dopoldan so trumoma prihajale množice kropit nestorja slovenskih pesnikov v Narodni dom. Na galeiriji sokolske telovadnice je na katafalku, obdanem od zelenja in cvetja ležala kovinska krsta, ob nji je stala častna straža Sokolov in akademikov.

Proti tretji uri popoldne se je v kljub skrajno slabemu vremenu začelo zbirati v gostih gruclah prebivalstvo Ljubljane na Aleksandrovi cesti prav do Trubarjevega parka. Točno ob treh je dospela pred Narodni dom, v čigar veži je bila postavljena pesnikova krsta, duhovščina. Prošt Nadraš je opravil cerkvene obrede, nakar sta pokojniku v izbranih besedah govorila g. nadzornik dr. Bezjak in ravnatelj g. dr. Korum. Mogočen zbor ljubljanskih pevcev je pod vodstvom zvezinega pevovodje g. Z. Prelovca pretresljivo zapel J. Pavčičevo »Narodno nagrobnico«.

Nato se je začel premikati sprevod, v katerem smo opazili godbo dravske divizijske oblasti, godbo Zveze jug. že-

lezničarjev, šolsko mladino vseh ljubljanskih šol, za njo »Zvezo slov. pevskih zborov« z zastavami pevskih društev, dalje voz krasnih vencev in cvetja. Pred vozom s krsto so licejke nosile napise vseh važnih Stritarjevih del, okrašene z zelenjem. Za krsto so stopali sorodniki, dalje zastopniki državnih in vojaških oblasti in raznih korporacij, med njimi mnogo kulturnih delavcev ter drugega občinstva. Na obeh straneh Dunajske ceste je stalo na tisoče ljudstva, ki se je hotelo še enkrat pokloniti manom velikega sina Slovenije. Sprevod je trajal nad eno uro.

Ko so Stritarjevo krsto položili v pisateljsko grobnico na pokopališču pri sv. Krištofu in je duhovščina opravila molitve, se je v jednatih besedah poslovil od pokojnika v imenu Društva književnikov pisatelji, dvorni svetnik g. Engelbert Gangl. Pevci so zopet zapeli in sicer D. Jenkovo »Blagor mu, ki se spočije«. Turobno so se razlegali akordi po pokopališču sv. Krištofa. Množice so se hodile poslavljati od groba velikega pesnika in so potem zapuščale kraj miru in pokoja.

Gospod Mirodolski spi v domači, tolikan ljubljani zemlji, njegov duh plava nad svobodno domovino, ki mu je za njegova nesmrtna dela globoko hvaležna.

Pismo iz Amerike.

Slovenski inteligent z visokoš. nabrabo, hoteč iti preko velike luže s trebulhom za boljšim kruhom, je dobil na svoje zadevno vprašanje iz Clevelanda sledeče svarilo od rojaka, ki živi že več let pred vojno v ljubljani deželi.

Oktober 31. 1923.

Dragi!

Zelo me veseli, da si se oglasil, kajti imel sem te že davno za mrtvega, ker sem med vojno čul, da si padel z drugimi v Galiciji. Vendar ti je bila usoda milejša nego drugim, če si okusil i ti goreče poljube strojnc in topov. Precej jih je izginilo iz naše vrste, posebno je bilo škoda Zbačnika. Pa kaj hočemo: dulce pro patria mori, kaj? Ko bi jo človek imel, domovino!

A pustimo to stvar. Rad bi prišel v Ameriko? Ko bi mi bil pisal o tej želji pred vojno, ko sem imel svoj list, bilo bi drugače, ker bi mi bil lahko pomagal pri uredništvu. Ali sedaj ni v pogledu niti ene količjak poštene službe pri Slovencih. Naravnost in prijateljski ti odsvetujem, da si izbiš Ameriko iz glave, kajti ta svet ni za tujerodce, ki znajo več kot prijeti v roke kramp ali lopato. Ne rečem, ako bi angleščino docela obvladal, bi se dalo kaj napraviti, ali tudi tedaj bi moral biti že tu in pripravljeno na vse, celo iti v tovarno. Amerika je dobra za take, ki ne umejo drugega nego poštno se pridrušati in pa pokorno tlačniti po deset ali dvanaest ur na dan. Amerika ni več tista, kot je bila pred leti, ko sem prišel jaz semkaj. Ali takrat ni bilo ljudi, da bi kaj umestnega svetovali človeku, ki ni bil vajen težkega dela: bili so sami težaki, porivali so te v iste mučilnice, v isto sužnost, v kateri so kričali sami in se znojili. Sicer bi se dobila služba na trgovski Akademiji, kjer uče španščino in francoščino. Vendar le tedaj, če bi bil zmogel an-

gleščine v pisavi in govoru. Naj omenim, da sem sam obiskoval dve leti trgovsko akademijo v Chicagu, in rečem ti, da so tukajšnji učenci pravi butci, s katerimi ima učitelj grozne sitnosti pri izreki jezika oziroma naglaševanju. (O tej možnosti bom o priliki govoril z denom tukajšnje trgovske šole in ti sporočim pozneje.)

Ko bi bil jaz na tvojem mestu in če bi mi bilo količjak mogoče živeti, ne bi odhajal nikamor, zakaj tu v Ameriki je vsakdo izmed nas izpostavljen negotovosti: danes imaš službo, jutri je nimaš več. In baš sedaj se bližajo časi, ko bo nastopila regularna kriza in bo na tisoče delavcev odpuščenih. Saj veš, ako ni izvoza, tudi dela ni. Za sedaj je veliko pripomogel potres na Japonskem, da poslujejo v jeklarnah. In če bi hotel biti odkritosrčen, bi moral poudariti, da smo navezani na svetovne katastrofe: čim več jih je, tem bolj je za nas, ker tedaj se kolesa vrte s polno paro. Ko bi pa z Rusijo sklenili trgovsko zvezo, potem bi bilo drugače. Tako pa zavisimo zgolj od eksporta v Južno Ameriko ter od domačega potroška. In če delavec nima posla, ne vedo tudi profesionalci kaj početi.

V domovini vse drugače mislite o Ameriki, nego je v resnici. Tudi jaz sem si jo predstavljati kot deželo medu. Ali ta med je bil precej grenak. Vse kar smi si pridobil v šoli, mi ni koristilo toliko časa, dokler se nisem priučil angleščine (strojepisni škrat je pomembno pretvoril anglosaksonščino v angelski jezik! op. priobč.) Šele potem mi je bilo nekoliko olajšano. Dotlej pa sem moral opravljati naporna dela kakor sleherni težak. Znano mi je prav dobro delo v topilnicah, plavžih, rudnikih itd. In to delo je težko. Ne bi rad videl, da bi moral i ti pričeti na prvi stopnici. Ostani tam, kjer si vsaj zagotovljen, da boš mogel spati v svoji sobi in da boš vsaj enkrat na dan jedel, kakor se spodobi. Ne bilo bi toliko bede med našim ljudstvom v Ameriki, ako bi bili vedeli, kaj je v Ameriki. In če bi se naši ljudje bolj poprijeli lastne zemlje in manj zahajali na »šnops«, bi bilo zanje veliko bolje. Kajti večina, ki je prišla s kmetov semkaj, je postala topa, nedostopna vsaki plemeniti ideji in delu: hodi v tovarne, domov, doma se napije... Pa rajši molčim, je preveč žalostno...

Poljsko-jugoslovensko prijateljstvo.

Predsednik poljskega parlamenta je poslal podpredsedniku našega parlamenta in vodji delegacije, ki je posetila Poljsko, g. Bakiciu, sledeče pismo:

»Gospod podpredsednik! Jaz sem hotel urediti svoje stvari tako, da bi se mogel posloviti od Vas gospod in od Vaših tovarišev, naših dragih posestnikov, v Katovicu, prej nego ste zapustili poljske meje. Zelo žal mi je, da mi važni parlamentarni posli niso dovolili, da se oddalim iz Varšave, da Vam še enkrat stisnem roko, vsled česar moram to storiť pismeno. Nadejam se, da so člani skupščinske delegacije odnesli s svojega izleta vsaj toliko lepih utisov, kolikor so jih oni zapustili pri nas. Zagotoviti Vas morem gospod podpredsednik, da je Vaše kratko bivanje v Poljski zapustilo pri nas zelo žive spomine, in popolno simpatijo. Pošiljam še enkrat Vam, ki ste bili na čelu eksterizirane svoje srčno zahvalo za Vaš posest. Mislim, da nam bo program naših parlamentarnih poslov dovolil, da spomladni spoznamo Vašo prestolico in Vašo lepo deželo. Izvolite sprejeti, gospod podpredsednik, zagotovilo molega visokega spoštovanja. Rataj.

Ivan Albreht.

Podpirajmo bedno dijaštvo!

Josip Stritar, človek in Slovan.

Koncem minulega veka je moderna poplavila svetišče slovenskih Muz, pa smo skoro čisto pozabili Stritarja. Zupančič, Cankar, Kette, Murn so naša popolnoma prevzeli in nam zavezali oči. Enega je bolj prevzel ta, drugega oni. Zase vem, da mi je bil Murn s tisto svojo bolešno nežnostjo, s svojo neopojljivo bojaznijo pred vsem skrivnostnim segel silno globoko v dušo. Njegove »Pesmi in romance« sem znal skoro vse na pamet in njegovo tiho življenje mi je bilo predmet vsakdanjih premišljanj. Ni torej čudno, da je bil Stritar meni, kakor menda tudi znatnemu delu mlajše generacije, nekam daljen in oddaljen, torekoč moč — zgodovine. Šele zadnji čas, ko se je vrnil v domovino, je stopil človeku nekam bliže, kar smo začutili zlasti ob vesti, da je utrjeni delavec zatisnil svoje oči.

Videl sem ga samo enkrat v življenju, ko je pred leti obiskal Ljubljano in z balkona v »Unionu« govoril množici. Zato pač lahko rečem, da mi osebnih spominov ne morejo ne kaliti in ne vedriti misli nanj in da ga vidim samo takega, kakršnega se mi kaže v svojih delih. Iz del njegovih pa diha plemenit, blag duh, duh čistega in velikega človeka.

Dasi je živel ves čas v daljnem, tujem svetu, dasi so mu lebdeli tuji vzori pred očmi, je vendar Stritar v najglobljih svojih koreninah naše zemlje sin. Značaj, ki jih riše, imajo dih našega na sebi, najsi se jim tudi pozna, da so jim

pri rojstvu kumovali tuji. »Od nekdaj sem hvalil in poveljeval, proti drugim narodom, narod slovenski,« pravi sam v uvodnem »Priporočilu« svojih zbranih spisov. Ta ljubezen do doma, do rodne grude preveva vse njegovo delovanje in vedno in vedno zazveni iz njegovih del.

»Srce ni miru mi dalo, bojni sem zapustil grom; v kraj domači me je gnalo, gledat zapuščen dom«

poje v pesmi »Junak in lastovka«. Drug je spet:

»Vi jedino ste zavetje moje, mati, vi jedino tolažilo!

In takih primerov je nebroj!

»Ali eno smem reči: Iz spisov mojih v celoti odséva življenje človeka, ki se je pošteno trudil in boril od megle svoje mladosti do jasne dobe zrelega moštva; življenje človeka, ki je, poln hibi in napak, mnogo taval in grešil, a v vseh zmotah svojih in slabostih vedno in povsod hrepeneč iskal svete resnice in pravice.« (Priporočilo.)

To je izpoved, kakršno nam je povedal Stritar sam, jasna, kakor je bilo vse njegovo delo. Moč široke naobrazbe, resnega in velikega hotenja, je tudi kot človek stremel po čim višji izpolnitvi. Zato ni slučaj, da je zajemal in izbiral za svoje pesnitve snovi, ki so mu dajale priliko povelječati pojem častne dolžnosti (Regulovo slovo), slaviti ljubezen materino ali grajati eno ali drugo človeško napako. Nežen, ljubezniv in obziren vodnik se nam kaže v družinskih prizorih, kjer po svojih vzorih in načrtih vzgaja on (Leon) svojo ženo (Kamila), kjer ji pripoveduje

Dnevne novosti.

— Podružnica uredništva in uprave našega lista v Mariboru posluje začasno, dokler se ne preseli v lasten lokal, v Frančiškanski ulici št. 14. Stranke se sprejemajo vsak delavnik od 9. do 12. in od 15. do 17. ure. Podružnica sprejema vse dopise, objave, naročila in inserate.

— Spomenik Kralju Petru v Kranju. V Kranju se je sestavil pripravljalni odbor, ki si je nadel patriotsko nalogo, da v nameravanem parku prestolonaslednika postavi prihodnje leto spomenik Kralju Osvoboditelju Petru Velikemu. Spomenik se odkrije na izredno slavnostno način dne 3. avgusta 1924. To bo v Sloveniji prvi spomenik Kralju Osvoboditelju.

— Kralj obišče Hercegovino in Dalmacijo. Kakor poroča beograjski »Preporod«, bo Nj. Vel. kralj Aleksander prihodnjo pomlad obiskal vse važnejše kraje v Hercegovini, kjer se bo mudil nad 15 dni. Za Hercegovino bo kralj obiskal Jadransko obalo in vse važnejše dalmatinske luke in otoke.

— Portugalski konzulat v Ljubljani. Kakor smo že svedočevali, je naša vlada izdala eksekvatur kot honorarnemu konzulu portugalske republike v Ljubljani g. Dragotin Stručelj. Konzulat je pričel redno poslovati ter ima svoje uradne prostore na Dunajski cesti št. 33.

— Na 60 letno proslavo hrvatskega pevskega društva »Kolo« v Zagrebu gresta v imenu Glasbene Matice predsednik gospod dr. Vladimir Ravnihar in odbornik gospod Anton Lajovic. Glasbena Matica je na svojem izrednem običnem zboru dne 23. t. m. pevskega društva »Kolo« v Zagrebu imenovala častnim članom. Predlog, ki ga je v imenu odbora utemeljeval predsednik dr. Ravnihar, je bil od mnogobrojno zbranega občinstva sprejet z velikim navdušenjem in dolgotrajnim odobravanjem. Odposlanca Glasbene Matice poneseta k jubilejnim svečanostim krasno izdelano diplomu o častnem članstvu.

— Državljanstvo obmejnih prebivalcev. Avstrijski poslanik Hoffinger je izročil naši vladi konvencijo o državljanstvu prebivalcev onih občin, ki jih deli nova meja med Avstrijo in našo kraljevino. Posebna komisija strokovnjakov zunanjega ministrstva bo proučila to konvencijo, nakar se bodo šele začeli pregovori za njeno izvedbo.

— Prehod v ameriško državljanstvo. Vlada Zedinjenih držav je poslala naši vladi predlog, da se sklene sporazum o prehodu naših državljanov v ameriško državljanstvo in obratno. Po tem sporazumu bi naši državljanji, ki bi se preselili v Ameriko, mogli v kratkem času dobiti ameriško državljanstvo in uživati vse pravice, ki jih uživa ameriški državljan in obratno bi Srbi, Hrvati in Slovenci, ki žive že dalje časa v Ameriki in so državljani Zedinjenih držav, o priliki povratka v domovino, bili na zahtevo sprejeti brez velikih formalnosti v naše državljanstvo.

— Za ureditev sodniških arhivov. Ministrstvo pravde je razposlalo vsem sodnim oblastem v kraljevini naredbi, da se morajo v najkrajšem času spraviti v red sodniški arhivi in da se morajo voditi v najstrožjem redu.

— Gledališče na Cetinju. V Cetinju se je osnoval poseben odbor, kolega naloga je, da v kolikor mogoče v kratkem času zbere potrebno vsoto, da se ustanovi na Cetinju narodno gledališče. Prostovoljne prispevke pobirajo po vsej Crni gori in se prebivalstvo z veseljem in obilnimi prispevki odziva.

— Preselitev pošte Ljubljana 2. Dne 2. decembra se bo izsela pošta Ljubljana 2 (na glavnem kolodvoru) iz dosedanjih prostorov in bo od 3. decembra naprej poslovala v novih prostorih, ki se nahajajo v enonadstropnem poslopju poleg kolodvorske trafike ob cesti na južno železnico.

— Deželni muzej v Ljubljani ostane od 1. decembra t. l. do preklica tudi ob nedeljah zaprt za splošni poset.

— Brezplačna vožnja za invalide. Ministrstvo za promet je dovolilo vsem invalidom, da imajo na vseh železnicah, ako se izkažejo s praviimi izkaznicami, brezplačno vožnjo.

— Posledice viharja na Jadrani in Dalmaciji. Vihar, ki je divjal na Jadranu skoro cel minuli teden in je dosegel svoj višek v nedeljo v prvih popoldanskih urah, je povzročil mnogo škoda ljudem, še več pa pristanščem, kjer je po lukah razbil več nasipov in valolomov. V Splitu so valovi razušili lukobarn v razdalji 10 m. Več manjših jader, ki so bile privezane z debelimi vrvmi in verigami, so valovi odtrgli in jih nekaj zanesli na suho, nekaj pa na odprto morje. Več ladij, med njimi tudi neki italijanski parnik, je moralo iz luke, ker je bila nevarnost, da bodo razrušile nasip. Neki železniški voz, ki je stal na tiru, je vihar prevrnil in ga zvalil več metrov daleč od nekaj kavarno. Vihar je poškodoval tudi splitsko pilarno, da vsled tega tudi »Nova Doba« v ponedeljek ni mogla iziti. Škoda, ki jo je orkan povzročil v Splitu in drugih lukah, presega več milijonov dinarjev.

— Netočnost poročevanja cemerkratskih listov. Generalna direkcija posrednih davkov objavila po tiskovnem uradu: V štev. 327 beograjske »Pravde« z dne 29. t. m. se pod napisom »Zakon o trošarini« trdi, da se sedaj pripravljata zakonski načrt o trošarini in istočasno prodajna cena melasi (preparat spirita). Pooblaščenici smo izjavili, da se ne izdeluje v ministrstvu financ nikakšen zakon o trošarini in se tudi ne bo predložil narodni skupščini. Istotako po zakonu z dne 5. t. m. prodajne cene melasi ne določa ministrstvo financ in se torej iz vsega tega da sklepati, kako točno so tudi ostale navedbe v omenjeni notici. — V beograjskem listu »Pravda« z dne 29. t. m. št. 327 je bila natisnjena notica pod naslovom »Alaj begova slama«, v kateri se trdi, da je generalni direktor posrednih davkov pripravil s pomočjo svojih uradnikov nov zakon o takсах, s katerim bi on moral »zaslužiti« več stoletični denarjev. Pooblaščenici smo najodločnejše demantirali to vest, kar je resnica ravno nasprotno od tega, kar pravi »Pravda«. Direktor posrednih davkov zares pripravlja zakon o takсах, toda kot državno izdajo, od katere se bodo dohodki stekali v državno blagajno in je celo klisje svojih prejšnjih izdaj odstopil državi brez vsakršne odškodnine za tisk dotičnih izdaj. Ta nova državna izdaja bo izšla najpozneje v prvi polovici decembra.

— Kaznovani zdravniki. Ministrstvo za narodno zdravje je kaznovalo tri beograjske zdravnike, ker niso prijavili bolnikov, kateri so boleli na nalezljive bolezni.

— Priporočilni sostanovalec. V Beogradu sta stanovala skupaj v Radnički ulici št. 6 Ferdin Frason in Slovenec Rudolf Peček. Ko se je pa Frason zadnje dni zvečer vrnil domov, je zapazil, da se je Peček izselil, pobral vse svoje stvari, poleg svojih pa tudi več stvari svojega tovariša, v vrednosti nad 2500 Din. Frason je zadelo javil policiji, kateri se pa doslej še ni posrečilo poiskati poštenjaka.

— Razne nesreče pri delu. Pri trdnici A. Rojina in drug. v Ljubljani se je porazal po levi roki na krožni žagi strojni delavec A. Novak. — V tovarni za steklo v Hrastniku se je urezala delavka Katarina Sivka po levi roki. Rana je postala nevarna vsled infekcije. — V Ptujju je padla na domačem dvorišču deklica Liza Bedrač in se nevarno poškodovala na desni rami. — V tvornici za dušik v Rušah se je poškodoval delavec Franc Macarol na levem očesu in so ga morali oddati v bolnišnico, ključavničar France Gornik pa se je težko poškodoval na levi roki. — Na Fužinah se je obrezal na krožni žagi delavec trdnice »Obnova«. Andrej Kranjc, po levi roki. — Žagar Martin Rogorščak pri trdnici Iva Čater v Sz. Hudinji si je zmečkal pri polnojarjeniku levo roko in so ga morali oddati v bolnišnico v Celje. — V papirnici v Vevčah se je poškodoval pri rotacijskem stroju na desni roki delavec Filip Galič.

— Nesreča v vinogradu. V Rožičkem vrhu pri Stanetincih so delavci poglabljali župnikovo zidanko. Ko je bilo pa delo že dokončano, se je zadnje dni vsa zidanka podrla in podsula pod seboj vlinčarja in njegovo hčerko in nad 60 hl vina. Nesreča je prišla vsled tega, ker so delavci pri poglabljanju izpodbijali temelje. Viničar in hčerka sta se kmalu z malimi poškodbami rešila izpod razvalin, vina pa je izteklo kar 8 polovnjakov, ker so se razbili sodi.

— Banke in narodni praznik. Po zakonu se proslavlja 1. december v spomin na proglas ujedinjenja Srbov, Hrvatov in Slovencev kot narodni praznik. Ta dan bodo banke zaprte.

— Mestna hranilnica ljubljanska zaradi narodnega praznika dne 1. decembra ne uraduje.

— Neznanežna utoplenost. Po potegih iz Kolpe dne 26. novembra. Utopljenec, mož, ki je srednje velik, čedno obločen in je imel roke zvezane z vrvo čez pas. Sumilo, da je mož žrtev zločina.

— Povodenj na ljubljanskem barju. Vsled neprestane deževja in obilga južnega snega so vse vode silno narasle. Huda nesreča je zadela naše barjane, kajti barje je preplavila voda, ki je v Hauptmanci že skoro meter visoka, v Ilovici, Lipah in v Črni vasi pa dosega tudi že trideset metra. Sinoči so gonili ubogi barjani pozno ponoči živino v Rudnik, da jo otmajo pred povodnjo. Od šole na Barju dalje se že vozijo v čolnih. Če se v kratkem vreme ne izprevidi, bo v par dneh vse Barje pod vodo.

— Tatvine v Ljubljani. V shrambo restavracije pri »Levu« na Gosposvetski cesti je vlomil neznan vlomilec in je odnesel nekaj obleke in perila, v skupni vrednosti 1000 Din. — Iz okna »Vzajemne posojilnice« na Miklošičevi cesti je bila ukradena cela šipa. — Neznani vlomilec je poskušal vlomiti v barako Josipa Turka. Odstranil je že par desk, toda bil je brzokotne pravčasno preprečen.

— Pobegnili iz Semic Valentin Sova in je odnesel s seboj vse svoje in ženine listine. Zakaj je mož pustil svojo družino, kaj je odnesel in kam je pobegnil, še ni znano.

— Vojaški begunci. V zadnjem času se je odtegnilo več mladeničev vojaškemu naboru. Ti se smatrajo kot vojaški begunci in se opozarjajo sorodniki in znanci, da so pred zakonom tudi oni krivi, ki jim pomagajo, da se priključijo in to brez ozira na prijateljstvo, znanstvo ali sorodstvo.

— Nevaren gost. V gostilni Jožeta Svajger v Brežicah je napravil neki Avgust Maruša za 2500 Din škodo in pobegnil. Aretila ga je žandarmerija v Kozelem.

— Prijet tat koles. Žandarmerija v Ptujju je zasedla in prišla nekega Rudolfa Ahcna, ki je ukradel dne 12. novembra Al. Valantiču v Kandiji 1500 Din vredno kolo.

— Neznani pes je ugriznil na vogalu Žibertove ulice učenko Slavko Potočnikovo v koleno. Čegav je pes, še ni ugotovljeno.

— Poštni voz je izgubil med vožnjo od glavnega kolodvora na pošto 2 zavoja. Kaj sta vsebovala in kam sta prešla, še ni znano.

— Varano zaupanje. Prišla je v Ljubljano neka starejša ženska, kmetska službenka, s svojimi prihranki, da bi si kupila veliko ruto. Srečala je pred hotelom Union neko, navidezno znano žensko in ji povedala svojo namero. Prijateljica ji je obljubila, da ji preskrbi ruto ceneje pri nekem poznatem trgovcu. In izdala ji je denar, cel prihranek, da ji kupi zaželeno ruto. Dobra prijateljica je z denarjem odšla in je pustila svojo znanco na cesti brez pleta in denarja.

— Celjske novosti. Stritarjev sprejem. Ko se je zoznalo za čas prevoza Stritarjevih zemeljskih ostankov skozi Celje, je pozval mestni magistrat z lepki občinstvo k udeležbi pri sprejemu. Zbrala se je na kolodvoru velika množica občinstva, šolska mladina z učitelstvom. Sokol z zastavo, zastopniki oblasti, zastopniki duhovščine, mestni župan z deputacijo občinskih odbornikov itd. Vlak z zemeljskimi ostanki je pripeljal krog trideset na 4. uro na celjsko postajo. Mestni župan g. dr. Hrašovec je v lepih besedah slika Stritarjevo pisateljsko delovanje. Koncem govora je zaključil občinstvo poklonju trikratni »Slava«! Mestna občina je poklonila lep sveči venec s trobojnic. — Razpisani slučaji pri četrtm porotnem zasedanju v Celju. Dne 3. decembra Josip Megla, uboj; Friderik Glöckel, tatvina in obrekovanje; dne 4. decembra Anton Pšenčnik, težka telesna poškodba; Anton Pirč, uboj; dne 5. decembra Ivan Babič, rop in posilstvo; Koprivnik Ignacij, uboj; dne 6. decembra Krnovšček Alojz, uboj; Kodrum Ignacij, uboj. — Nova slovenska kavarna. Na Kosovo kavarno v Prešernovi ulici prevzame 1. decembrom gospod Adolf Mencin, dosedajni plačilni natakar v kavarni »Evropa«. Kavarna je s tem prišla v slovenske roke in se bo odslej imenovala »Narodna kavarna«. — Celjski 39. pešpolk, kateri je bil doslej več mesecev izven svoje garnizije odsoten, se je te dni zopet vrnil v Celje. — Povodenj. Vsled topega se snega in deževja so vode v celjskem okraju prestopile bregove in se razlile po poljih in travnikih. — Razstava

vo slik priredi prihodnje dni v Strossmayerjevi ulici v hiši Grad umetna slikarica gđa. Doroteja Hauser. — Mestni magistrat objavlja razglas glede čiščenja in posipanja hodnikov v zimskem času, kar so glasom policijskega reda dolžni oskrbovati hišni posestniki. Kdor se razglasu ne bo pokoril, bo strogo kaznovan po tozadevnih predpisih.

— Mariborske novosti. 39 letni Franc Kranjc iz Mislina, hlapec pri »Crnem Orlu« je dal policiji povod, da je napravila pri njem hišno preiskavo. Pri tej priliki se je našlo za 200 Din vtihoapljenega cigaretnega papirja. Dasiravno zatrjuje Kranjc, da je kupil papir od nekega neznanca in da mu tudi ni bilo znano, da gre za vtihoapljeno blago, bo njegovo kipevanje imelo zanj vendarle neprijetne posledice. — Pri elektrarni v Fali službeni 33 letni ključavničar Josip König, je bil v sredo popoldne zaposlen pri popravilu naprave v 18 metrov globokem rovu. Nepričakovano se je pokvarila os pri dvigalu, ki služi za dohod v rov in protitež je z vsi silo tresla na dno. Pri tem je zadela König na nogo in mu peto desne noge dobesedno odsekala. Poklicali so mariborsko rešilno postajo, ki je nudila ponesrečencu prvo pomoč, nato pa ga prepeljala v tukašnji javno bolnišnico. — 25 letnega brezposelnega mizarjskega pomočnika Leopolda Kolmana iz St. Vida pri Gradcu je večeraj aretirala policija, ker se je klatil po Mariboru brez potnih listin in brez dela. Izgnan je bil v Avstrijo. — Zaradi vlačuganja je bila večeraj aretirana 21 letna Čita Burger iz Murske Sobotice ter bila nato izgnana v domovinsko občino.

— Lopov, držate ga! Je zaključila neka starka na trgu v Beogradu in kot elektrika je vplivalo na vse navzoče, da so začeli odpavati vsak svoje žepce, če so še v redu. Nato so pa s stanko vred začeli iskati med množico mladež utoplenca Ivana Zelica in so ga nazadnje re iztaknili pri neki branjevi, ki je ravno mešetaril za volnene nogavice. Ko se je prisotnim pridružil se mož postavbe, je Zelica, ki je najprej tajil, priznal, da je starki prerezal žep, ji dal denar nazaj, denarnico je bil pa že proč zagnal. Starka je bila vesela, da je dobila denar nazaj, Zelica pa je med škripanjem zob in zasmehom gledalec z redarjem romal v zapor.

— Trgovcem s knjigami, papirjem in traktantom. Naš žepni koledar izide prihodnje dni in bo takoj oddan v razprodajo. Zanj vlada že veliko povpraševanje in cena bo primerno nizka, velikost in zunanja oblika pripravna. Med drugim obsega tudi dnevnik in veljavni vozni red železnice v naši kraljevini. Tem potom se obračamo na vas, da bi blagohotno naročili naš koledar za razprodajo. Koledar izide v več tisoč izvodih. S tem, da boste prevzeli razprodajo, boste koristili ubogim slepih, ki je čisti dobicek namenjen za zgraditev »Doma odraslih slepih«, ki je v Ljubljani pač že prepotreben. V nadi, da se v naslovu omenjeni po celi Sloveniji blagohotno odzovejte te naši prošnji in naročite čim večje število naših koledarjev, beležimo kot založnik in izdajatelj tega koledarja. Podporno društvo slepih v Ljubljani, Wolfova ulica 12.

— V duševni zmedenosti si je potislil noč v srce Frano Federbauer, zaposlen pri trdnici Arce v Zagrebu. Večraj jutraj se mu je omračil um in v tem stanju si je zadal smrtno rano.

— Opozorilo. Tovarna čevljev Peter Kozina & Komp. je izdatno znižala dosedanje cene v vseh detajlnih trgovinah. P. n. občinstvo naj se v lastnem interesu posluži te prilike.

Poplava Save pri Podnartu

Železniška proga pri Čuvajnici 56, dva kilometra nižje Podnarta proti Kranju, je pretrgana. Osební promet je samo s prestopanjem potnikov na ogroženem mestu mogoč. Prilaga in brzovalno blago pri osebnih vlakih se ne sprejema. Potniki lahko svojo ročno prtljago, ko prestopajo, nesajo s seboj. Promet je samo na odgovornost potnikov samih mogoč. Tudi prilaga železnica ne prevaža. Nevarnost je, da bo situacija postala še bolj kritična.

Sokolski vestnik.

— Savezni dan. Glasom dogovora, sklenjenega med ljubljanskimi sokolskimi društvi se priredi dne 1. decembra 1923 v Ljubljani Savezni dan o sodelovanju vseh treh društev. Bratie in sestre. Ne le, da nas veče dolžnost, ki smo jo prevzeli po naših zastopnikih ob sklepanju imenovanega dogovora, temveč sokolska čast in ponos nam narekuje, da se v čim največjem številu odzovemo pozivu v dnevnikih ter vsak po svojih najboljših močeh skušamo pridobiti kolikor mogoče največ sredstev za naš Savez. Kdor čuti to zavest, se bo odzval pozivu. Priprave za sodelovanje sprejema društvo v društveni sobi v Narodnem domu v petek, dne 30. t. m. od 17. do 19. ure (5. do 7. ure zvečer). Podrobna navodila slede v dnevnikih. — Odbor sokolskega društva v Ljubljani.

— Sokolsko gledališče v Radovljici vprižori na narodni praznik, dne 1. decembra ob 8. uri zvečer in v nedeljo, dne 2. decembra ob pol 4. uri popoldne J. Spicarjevo simbolično pripovedko »Osvobodenci«. Igra nam predločuje narod, ki ga je osvobodil dobri kralj; sužnji so postali svobodni. Kako so sužnobe vredni in za osvobojenje hvaležni, vidimo v vsakdanjem življenju.

Sport in turistika.

— Klub kolesarjev in motociklistov »Mrlja« v Ljubljani priredi 8. decembra v proslavo 10 letnice v Mestnem domu veliko veselico, združeno z razdelitvijo nagrad zmagovalcem kolesarskih dirk. Po razdelitvi prosta zabava, šaljiva pošta, ples itd. Začetek točno ob 19. uri. Vstopnina s Din. Klub naproša vse p. n. člane, da poravnajo zaostalo članarino klubovemu gospodarju, kateri bo prihodnje dni isto pobiral.

Iz društvenega življenja.

— Proslava 1. decembra v društvu »Soca«. Namesto običajnega sobotnega predavanja priredi »Soca« dne 1. decembra družben večer, na katerem govori g. Majcen o ženevskem paktu, g. dr. Marušič pa o našem osvobojenju. Potem nastopi prvi kvartet »Soca«. Vabljeni vsi člani in prijatelji društva. Vstop prost. Začetek ob 8. uri zvečer v salonu pri »Levu«.

Novosti iz Primorske.

— Šolstvo v Istri. Kakor poroča »Istarska Riječ«, je bilo leta 1918 pred prihodom Italijanov v Istri 222 hrvatskih šol s 328 razredi. V pulskem šolskem okrožju je bilo 38 hrvatskih šol s 58 razredi. Ko so leta 1918 prišli Italijani, so to število narodnih šol takoj reducirali na 11, a leta 1921 so bile samo še 3 narodne šole in leta 1922 še 1, danes pa ni nobene. V pazinskem šolskem okrožju je bilo ob prihodu Italijanov 47 hrvatskih šol s 63 razredi. Leta 1918 so zaprli 2 hrvatski šoli, a poitalijanci so 3, leta 1919 so jih poitalijanci 7, leta 1920 so jih poitalijanci 7 in eno zaprli, leta 1921 so eno zaprli in eno poitalijanci, leta 1922 so poitalijanci 3 in letos še ostale. V porečnem šolskem okrožju je bilo ob času odrešenja 22 šol s 24 razredi. Še isto leto so odrešili 3 poitalijanci in 1 zaprli. Leta 1919 so jih 5 zaprli in 8 poitalijanci, a leta 1920 in 1921 so poitalijanci 3, dokler ni letos s 1. oktobrom hrvatski pouk popolnoma prenehal. Na Lošinju je bilo leta 1918 19 hrvatskih šol s 26 razredi. Že leta 1918 so jih zaprli 5 in v ranotolilko poitalijanci, v letih 1919, 1920 in 1921 so jih poitalijanci 5, a leta 1923 je preostale zadela ista usoda, kakor vse druge. V šolskem okrožju Voloska je bilo 36 narodnih šol. Leta 1923 so pod Gentilijev šolsko reformo poitalijanci eno šolo, z njegovo reformo pa vseh ostalih 25. Dve šoli tega okrožja in sicer v Zametu in Kantridi, ki sta prišli pod šolsko oblastvo na Reki, je pa poitalijanci general Giardina. Po vseh ostalih šolah je bil s 1. oktobrom uveden italijanski pouk v prvih razredih. V koperskem šolskem okrožju je bilo 60 narodnih šol s 86 razredi. Leta 1918 so zaprli 4 in poitalijanci 1, leta 1919 so zaprli 1 in poitalijanci 5, leta 1920 so zopet zaprli 1 in poitalijanci 3, leta 1923 so jih poitalijanci 5 in ostale so bile zapisane smrti s 1. oktobrom. To je slika šolskega življa v Istri, odkar je prišla pod italijanski imperij, pod oni imperij, ki zahteva po raznih kolonialnih priznanjih svojega jezika, tu pa na lastni rodni zemlji zapira šole narodu, ki si jih je zgradil s krvavi žulji.

— Eksplozija topa v Pulji. Iz Pule poročajo, da je 26. t. m. pri polzuskem streljanju s topovi en top eksplodiral in usmrtil pri tem 3 vojake. Nesreča se je pripetila na istem mestu, kjer je bil leta 1913 vsled eksplozije ubit admiral Lamus. Italijanskemu admiralu Piazza, ki je bil to pot prisoten, se ni ničesar pripetilo.

— Nesreča vsled zakurjene peč. V Trstu se je družina Lunič zadnje dni vlegla k počitku, gospodar pa je, predno je odšel v svojo sobo, še zapri dimnik peč, v kateri je še gorelo. Ko je pa gospodar jutraj prišel v sobo, je našel svojo ženo in vse tri otroke v nezavesti, v katero jih je spravil zduh v sobi, ki je bil nezmesen. Lunič je hitel na rešilno postajo po zdravniško pomoč. Zdravnik je onesveščence spravil k sebi in jih pustil v domači oskrbi.

Izpred sodišča.

RAZPRAVA PROTI PASKLJEVIČU IN THIERRYJU.

Tretji dan razprave.

Tretji dan se je pričela razprava ob 8. uri 15 minut. Predsednik senata je pričel z različnimi vprašanji na Paskljeviča. Ko je vprašal predsednik Paskljeviča, odkod sledi krvi na njegovih obleki in na čevljih, mu je ta odgovoril, da ne izvirajo od zločina. Kar se tiče osebe Bogdana Popovića, pravi, da je Popović pričal zoper njegva ali iz maščevanja, lahko pa tudi zaradi tega, ker je mislil tedaj, ko je bil zaslišan (Popović), da se Paskljevič nahaja že na varnem na Reki in mu njegovo pričanje ne more škodovati. Popović je pri zaslišanju tudi izpovedal, da je Paskljevič nameraval večeriti v župnišče pri Sv. Blažu in pri tej priliki župnika klorinirati. Tudi ta in pričevanja drugih svojih sošolcev Paskljevič odločno zanika in pravi, da so tako pričali le vsled tega, ker so mislili, da se on ne bo več povrnil v Zagreb. Nato je rekel, da mu je žal, ker je izvršil zločin, dasi se pogosto nasmeje med razpravo, češ da je ta njegov smeh znak bolezni. Na vprašanje votanta Jankovića je odgovoril, da bi ne bil izvršil zločina, če bi mu kuhar ne bi dal samokresa. Na vprašanje votanta Gogolje, ali se je zavedal svojega dejanja, odgovarja, da se ni popolnoma zavedal, ampak mu je šele pozneje stopila strašna slika zločina pred oči. O odgovorjena sta bila s Thierryjem samo glede ropa, na umor ništa mislila. Če bi mu bil Jeličič takoj dal denar, bi ga ne bil usmrtil. Ker je pa Paskljevič s tem svojim odgovorom zopet prišel v protislovja, se izgovarja, da ni mogel na vse hkrati misliti. Na Reki so ga aretirali vsled tega, ker so ga izdal njegovi prijatelji Kalančič in Lončarič, ki so hoteli dobiti razpisano nagrado. Ko je predsednik senata pokazal Paskljeviču fotografsko sliko okolice, kjer se je izvršil zločin, je ta pokazal natančno vsa mesta, kjer se je kaj dogodilo. Na različna vprašanja votanta Gjeranovića odgovarja o šoli o profesorjih, součencih in vsak odgovor spremlja z smehljajem. Če se zaplete v protislovja, odgovarja kratko, da se ne spominja več natančno. Ko mu je zastopnik dr. Radošević postavil nekaj vprašanj, sploh na nobeno vprašanje ni odgovoril. Po četrtturnem odmoru se je razprava nadaljevala. Thierryjev branitelj dr. Vidrič je postavil Paskljeviču celo vrsto vprašanj, da bi ga vjel v protislovjih. Paskljevič je odgovarjal hitro in ostro, a kjer se boli protislovij, se ogiblje pravega odgovora. Ko ga je za Vidričem začel izpraševati še drugi Thierryjev zagovornik dr. Farkaš, je postal vedno bolj vznemirjen in je prošil predsednika senata, naj razpravo prekine, kar je predsednik upošteval in ob 12. uri in en četrt prekinil razpravo.

UKRADEN PREŠČ.

Dne 22. novembra 1921 je bil ukraden posestniku Andreju Mejaču v Kapli vasi 1 leto star približno 70 kg težak prešček. Tat je prešča s tolkačem potolkel, mu izpustil kri, ga vrzel preko rame in se odpeljal s kolesom domov, kjer je prešča pokahal in snedel. Vse to obtoženi France Smolnikar prizna, trdi samo, da je imel pulsek komaj 30 kg. Dalje je bil fant obtožen, da je ukradel pri trdnici Zalta in Žilji 7 parov zapahov in da je imel doma v kovčku dinamitne razstrelne kapice. Obtoženec ki dosledno trdi da je ukradel preščka sam ne pa v družbi s kakim tovarišem, kar mu hočejo naprtiti, je bil obsodjen na 4 mesece težke ječe.

Podpirajte Jugoslovensko Matico.

Dopisi.

— Murska Sobotica. Vest. da spada Prekmurje od 1. decembra naprej v smislu sklenjenega konkordata pod jurisdikcijo mariborske škofa, je našega dekana tako razkačila, da je javno in vsakomur razumljivo pokazal, kako črni vse, kar ni madžaronsko. Že predzadnji nedeljo se je razglasilo vernikom kar z lece, da odslej ne bo več v ljudskih šolah verskega pouka, ker da je prepovedan. Ljudstvo je bilo hudo prestrašeno in je povsodi povpraševalo, ali je naša vlada res tako brezbožna, da bi bila prepovedala verski pouk. Res so v zadnjem tednu izostali iz nekaterih ljudskih šol veroučitelji. — Danes pa bi bil moral prikrati nastopiti pri šolski maši v Murski Soboti gimnazijski pevski zbor. Pevovodja je pravčasno o tem obvestil g. dekana ter ga prosil za dovoljenje, da sme šolska mladina na cerkvenem kora peti k šolski maši, toda oni isti dekan, ki stavlja kor na razpolago domačim »pevcem«, med katerimi se nahaja mnogo pobalih, ki med mašo uganjajo vse mogoče nesposobnosti na kora, je suhoparno izjavil, da ne dovoli petja v svoji cerkvi in da ne da ključev kora. Na to so šolski pevci sklenili, da bodo peti v cerkvi brez orgel, kar med ostalimi verniki. Ko je začela prihajati deca vseh šol v cerkev, je stal g. dekan pri oltarju in opazoval. Videl je, da se pevci vltirajo v cerkvi in da nameravajo peti. Koj se je odstranil. Na to je pričela maša, katero je odaroval gimnazijski katehet g. Horvat. Sredi maše opazi ta, da nima vina za daritev. Pošle ministranta v zakristijo, toda ta mu pride povedat, da vina ni mogoče dobiti. Mašnik pred oltarjem je v nahuših zadregi in skuša z molitvijo prikriti svoj skrajno neprijetni položaj. Šolska deca in verniki se spogledujejo in že polglasno kritizirajo, cerkvniki pa teče k zasebniku in si tam izposodi merico vina. Tako se je naš dekan maščeval nad uvedbo slovensčine v šole in cerkev. Umevno, saj je on pristen Madžar, imenuje se Slepce in njegovi starši so govorili le »prekmurski jezik«. — Župniku v Turnišču, morda največji župnik v celem Prekmurju, ki se zanima za naš jezik in naše razmere, je naš dekan pokazal, kaj pomeni izneveriti se starim madžaronskim tradicijam. Dasi je omenjen župnik vsled starosti že precej obnemogel, mu je sombatheljski škof — gotovo na priporočilo našega dekana — odvzel edinega kaplana, katerega je dosedaj imel, tako da mora strček ves dan letati iz enega v drugi kraj svoje obširne župnije, ako hoče opraviti vse svoje dolžnosti. — Takega hujškega rikakor ne rabimo v našim Prekmurju! Prosimo g. škofa v Mariboru, naj napravi kmalu red, ker sicer se je bati, da bodo prišli še hujši škandali v javnost. Bati se je tudi, da bo ljudstvo, ko enkrat sprevidi, kar v cerkvi začelo protestirati. Povoda za odstranitev g. dekana je dovolj. Naj se uvede proti nemu cerkveno disciplinarno postopanje in naj se ga spravi k njegovemu pokrovitelju grofu Mikešu. Mi rabimo v Prekmurju značajne in za jugoslovensko misel vnete duhovnike, ne pa hujškega. Saj je vsled dosedanjih razmer že itak ljudska merala na najnižji stooni. Frive prisrge so na dnevnem redu, nezakonskih otrok kar mgoli, prešustvovala in »koruzni zakoni« so normalen pojav, vse to po zaslugi prejšnje vseskoč gnilje uprave. Te razmere moramo z združenimi močmi odpraviti in z veseljem bomo izdružili vsakega duhovnika, ki bo vestno na tem polju deloval, nisto da bi zastrucljal duše svojih vernikov z lažmi in brezvestnim hujskanjem.

Borzna poročila.

Beograd, 29. novembra. (B) Devize. Dunaj 0.1251—0.1252, Budimpešta 0.465—0.475, Zeneva 1546.50—1547.50, London 386—386.50, Milan 382.50—384, Pariz 476.50—478, Praga 257.75—258, Solun 140—143.

Zagreb, 29. novembra. (Z) Devize. Dunaj 0.1253.50—0.1260, Budimpešta 0.46—0.48, Bukarešta 0.46—0.48, Italija, izplačilo 385—386, Italija, ček 383—384, London, izplačilo 386.75—387.7

Jul. Zeyer :

Gompači in Komurasaki.

(Japonski roman.)

(Nadaljevanje.)

Neskončni lazur ji je valovil ob vznožju in drugi brezkončni lazur ji je svetil nad glavo. Solnce ji je dajalo radosten kras: žarela je zdaj kakor demant, zdaj je bila kakor z rožami pokrita, zdaj je gorela v najčistejšem zlatu. Potem so prihajali oblaki in jo obletavali kakor beli, neizmerni orli. Včasih je letel črn oblak okoli nje kakor temnokril zmaj in včasih je sevala skozi pójavico kakor skozi prozoren pajčolan. In gozdovi ob njenem vznožju so bili rusi in zjutraj se je bliskala rosa na njih, zvečer pa se je kadila iz njih megla; močvirja in jezerca so dremala v naróčju drevs in sanjala o njej, o sveti gori, in na njihovih gladinah se je zrcalilo njeno veličastno obličje. Gompačijeva duša je bila polna teh vtisov. »Ne pojdem naprej, ostanem tu v samotji,« je rekel nekoč. »Kaj bi z maščevanjem, kaj bi z drugačnim življenjem, nego je to, ki ga sedaj živim?« Usmev mu je žarel iz oči, toda nekaj se je upiralo v njegovem srcu. »Ali naj se mi roga brez kazni?« je rekel glas v njegovem srcu: vstal je in šel dalje in dalje, vedno bliže bivališču zasovražnega Mubare. Zopet je bil gluh za te velike, preproste besede bogov.

Nekega večera pa se je oglasil močan krik v srcu in drugo hrepenenje, ne hrepenenje po maščevanju, se ga je polastilo. Dospel je bil v majhno mesto na morški obali. Slavili so tam spomin umrlih, po starem običaju. Grobovi njih, ki so umrli tistega leta, so bili razsvetljeni s pestrimi svetilkami; sorodniki umrlih so pili v njihovi luči na čast rajnikih. Vrvenje po mestu je trajalo celo noč, hodili so od groba k grobu in opolnoči so razsvetili kar najsijajnejše grobe vseh umrlih sploh in slavnost je dosegla svoj vrhunec. Po vseh ulicah so hodili sprevedli in vrvenje in petju ni bilo konca. Ko se je bližalo jutro, ko je jutranji svit pregrinjal nebo in morje z belimi tenčicami, je bilo hipoma, kakor da so se po strmih pobočju, na katerem je stalo mesto, ulile zvezde v valove. Vsakdo, ki je objokoval drago mu bitje, je namreč nesel v eni roki luč doli k morju, v drugi roki pa je imel majhno, iz slame spleteno ladjico, v katero je položil malo sadja in neznamen denar. Te ladjice so pripravljene za duše umrlih, o katerih se domnevali v svoji sladki veri, da so bile pri poledini navzoče kot nevidni gostje. Na teh ladjicah plovejo duše nazaj v raj posmrtnega življenja. Na bregu je sedaj vsakdo pritrdil gorečo pestro pa-

pirnato svetilko na ladjico »svoje duše« in jo predal valovom. Tako je skakljalo na tisoče lučic po vodi, jutranja sapica je zapihala v ladjevje duš, ki so odhajale v kraljestvo ugank, in kmalu so bile ladjice in svetilke in sam živ plamen. Zdelo se je, da se mešajo ognjeni valovi z valovi morja, ki je tiho šumelo v jutranjem svitu.

Gompači je sedel na skali in opazoval, kako so se igrali veter, ogenj in voda, poslušal je ljubezni polne besede, ki so letele z brega na širno morje za dušami, ki so izginjale s svojimi ladjicami v umirajočih plamenih. Bil je globoko ganjen in je skril obraz v dlan. Še nikoli se ni čutil tako osamelega, še nikoli mu ni bilo rodbinsko življenje tako čarobno. Neskončno hrepenenje, neskončna potreba ljubezni mu je vstajala v duši. Kje, kje je bitje, ki bi se ga oklepalo, z njim trpelo, z njim objokovalo njegove blodnje, žalovalo po njem, kadar umrje, in poslalo za njegovo dušo pozdrav tako kakor ti, ki so plakali sedaj okoli njega in se tako ljubeče spominjali svojih umrlih? O, ni bilo tega bitja, ni bilo ognjišča, ni bilo blaženosti... Komurasaki! Zavil si je obraz v plašč in se potapil v temo obupa. Med tem je bilo vedno tiše na bregu. Ladjice so polagoma zgorele, zadnje so že razpadale v pepel, zadnje duše so se poslavljale od zemlje, zadnji meščan se je vrnil s pustega brega domov, s solzo v očesu, ki je tekla za umrle, in z usmevom na obrazu, ki je žarel njegovim dragim, ki so mu še živeli. Gompačija je globoka tišina prebudila. Dvignil je glavo in gledal okrog sebe. Bil je sam. Pred njim se je dvigalo v velikih valovih belo morje, v še belem somraku, in visoko na nebu je rožasto žarel vrh gore Fusi Jame, ki ga je razsvetljevalo bližajoče se solnce, čeprav je bilo še skrito. To je bil neizrekljivo velik, neizrekljivo veličasten pogled. Bilo je kot vstajenje od mrtvih. Luč je razlivala novo življenje. Gompači je bil kakor opojen od vsega, kar je videl pred seboj, od vsega, kar je občutil skozi celo noč, njegova žalost in obupanost je ležala pred divnim čarom kakor nočne teme in nekaj velikega in slavnostnega se je dvigalo v njegovi duši kakor rodeče se jutro... »Ljubezen, ljubezen!« je šepetal, ne da bi prav vedel, kaj govori.

Tu se mu je zadelo, da so zašumeli valovi ob njegovih nogah, in v žarkih solnca, ki se je pokazalo v polkrogu daleč nad krajem morja, se mu je pojavila deklica, sladko in ganljivo se usmevajoča, in mu pomignila. »O, Komurasaki!« je vzkliknil in znova ga je zabolet. »Ne, nisem te vreden, vem, da se ne morem vrniti k tebi, ker sem onečaščen in omadeževan na telesu in na duši! O, muka mi je tvoj čisti obraz!« In bridko je zaplakal. Vizija je izginila in bil je dan, trezen, siv, nevreden tega krasnega jutra... Korakal je dalje in premišljeval o tem, kaj se je v zadnjem času

zgodilo z njim v oni napol porušeni palači, videl se je, kako se je plazil v hišo svojega dobrotnika, čul je njegove trpke besede. Hipoma mu je kakor blisk švignilo nekaj skozi misli in presenečen je ustavil korak. Ko mu je očital prostopašnost, je bil Okada razsrjen in je vzkliknil: »Ena izmed tistih nesrečnih iz Josivare te je iskala tu v moji hiši!« Za ta očitek se še zmenil ni, a sedaj je učinkoval čudovito nani. Živelo je torej bitje, ki se je še vedno brigalo za njega?

Katera je neki bila? Kakšen dokaz ljubezni, da se je drznila prav v palačo strogega starca! Gotovo jo je gnala tja skrb, ko je čula, da je izginil; vedela je, da je v nemilosti in vendar ga je iskala. Revica, kako trdo, surovo so jo brčkone odbili! Trpela je zanj. O nebo, torej je bilo vendarle še bitje na širnem svetu, ki je trpelo zanj, ki ga je morda še ljubilo kljub vsej njegovi sramoti, kljub njegovim hibam, kljub njegovi sedanjosti! Ni bila seveda čista, brezmadežna kakor Komurasaki! — toda to jo je zbliževalo z njim! Neka nada v srečo mu je ogrevala srce.

Toda kdo, kdo je neki to bil? »Že vem,« je vzkliknil, »to je bil Demantov lesk! Oko te deklice mi je bilo vedno uganka. Ljubezen je bila torej, ki se je v njem tajila!«

In obrnil se je nazaj proti Jedu. Popolnoma je pozabil na maščevanje, njegova duša je bila polna hvalečnosti, polna ginjenja, polna ljubezni in nežnosti. Mubara je bil varen pri svoji ženi in prav tako tudi Hotaru v hiši svojega soproga.

Naglo, nestrpno jo je meril nazaj v Jedo...

Ko se je slednjič bližal po strmi ulici k visokim vratom, ki peljejo v Josivaro, mu je bilo, kakor da se vrača domov med prijatelje. Znane postave in hiše so učinkovale nani, kakor da ga pozdravljajo, ker se je vrnil s potovanja. Pogled na ulico, ki je peljala v mesto sijajne, bleščeče

pregrehe, neskončne sramote, bede in smrti, je bil isti kakor vedno. Tu tesno zaprta nosilnica, v kateri se je skrivala kaka slavna krasotica, tam samuraj preoblečen, da ga ni bilo spoznati, ali pa je prikrival svoj obraz vsaj s temno čepico, malo dalje zopet nesrečna mati, ki je peljala obupan svoje dete kot sramotno žrtev naprodat. Vse je hitelo v smeri proti vratom, vse je švigalo sem in tja v somraku, drug se za drugega ni zmenil.

Gompači je stopil v krasni drevored, ki je bil središče Josivare. To je bilo veliko enourno izprehajališče, najsilavnejše kurtizane so se ondaj kazale, njihove obleke, vezene s svilo in zlatom, so se bliščale v luči gorečih kitajskih svetilk, vsaka je imela svoje malo spremstvo, ki je bilo oblečeno v iste barve; bile so večinoma majhne deklice, ovenčane z umetnimi cveticami; graciozno so stopale in se smehljale v mestu grehov, ganljivo in nedolžno.

Nihče bi ne bil uganil, da se nahaja v vrtincu razposajenosti, pohujšanja in gnilobe. Ulica je bila taka, kot da stanujejo tam ljudje, ki so vzradoščeni nad srečnim rodbinskim ali javnim dogodkom. Vsa pritličja so bila jasno razsvetljena, na verandah so sedele deklice med cveticami, vrata, ki so peljala s teh verand, polnih žarečih luči in vonja, so bila odprta in mali saloni so bili prijetni, elegantni, same preproge, same slike, same cvetlice in sama zarja pestrih luči. Odpovsod se je glasila godba, smeh in vesel govor. Obiskovali so se ljudje od verande do verande, v nekaterih salonih so peli, v drugih zopet igrali družabno igro; zopet drugje je bil koncert in vsi mimoidoči, cela ulica se je udeleževala teh veselic, kakor je hotela. Le tu pa tam, kjer se je izlivala temna, ozka ulica v to morje luči, vonja in godbe, so švigale strašne, izstradane postave z izrazom toposti in obupnosti na licu in zdele so se kakor pošasti, ki motijo javno, občno veselje.

MALI OGLASI:

Cena oglasom do 20 besed Din 5.—; vsaka nadaljna beseda 25 para. z davščino vred.

Trgovci,

agilen, 27 let star s K 200.000 premoženja želi znanja v svrhu ženitbe s trgovko. Ponudbe na upravo lista pod »Agilen I.«

Gospodje

se sprejmejo na hrano opoldne in zvečer. Poljanska cesta 8/I.

Šivilja

stara 37 let išče znanja s solidnim gospodom. Ponudbe pod »Šivilja« na upravo lista.

Potnik

za Slovenijo, ki je dobro uvezen pri trgovcih z vinom, gostilničarjih in kavarnarjih se išče. Stalno nameščenje, fiksna plača, provizija in dnevnice. Pismene ponudbe z zahtevo plače naj se pošljejo na naslov: Hrvatska središnja vinara d. d. u Zagrebu.

Krojaškega pomočnika

prvovrstnega, za fino delo, iz Ljubljane ali bližnje okolice in vajenca sprejme takoj Josip Rojina, Ljubljana.

Specijalna mehanična

delavica za popravo pisalnih in računalnih strojev. L. Baraga, Ljubljana, Šelenburgova ul. 6/I

Priporoča se

konfekcija, krojačnica za dame in gospode po meri, po najmodnejših žurnalnih. Brata Brunskele, Ljubljana, Židovska ulica 5.

Pekarinja

z hišo, dnevni promet 10.000 K, industrijsko mesto, 300.000 Din.

Hiša

moderna, centrum Marijbor, 7 sob pri kupu prostih.

Vila,

prosto stanovanje, tri hiše, orole parka sposobno za industrijo.

Posedstvo

44 orolov z vilo ter 5 stavbami, velik inventar pri Mariboru ter posedstva od 3 do 178 orolov; tudi gozdna posedstva.

Grajsčina

z vodno žago, 26 orolov, posestva meblirana.

Gostilino,

mesarijo, trgovino, prodaja realiteta pisarna Zagorski, Maribor, Barvarska ulica 3.

Obnovite naročnino za „Jutranje Novosti“.

Šentjanški premog

vseh vrst, popolnoma čisto opran, nudi po lastnih cenah premogovnika v celih vagonih pošiljkah

prodajni urad šentjanškega premogokopa

And. Jakil, Ljubljana Krekov trg 10.

ELEKTRARNE! POZOR!

POZOR! INSTALATERJI!

Izolirane in gole bakrene žice. Bergmanove cevi (Bergmannsröhren) kakor ves instalacijski material ter elektro-motorje po najnižjih tovarniških cenah. — Največje zaloge v Sloveniji.

MAZURAN & COMP.

LJUBLJANA, Dunajska cesta 33.

Telefon 366 in 223.

Odon Koutny

specijalna trgovina z orodjem, stroji in tehničnimi potrebščinami vlijudno naznanja, da se je preselila na Aleksandrovo cesto 7 (vogal Beethovnovе ulice) ter prosi svoje cenj. odjemalce za nadaljnjo naklonjenost.

Miklavž. 1923 Božič.

Jaz bi rad knjig, takih lepih knjig kakor jih ima

ZVEZNA KNJIGARNA v Ljubljani, Marijin trg 8.

NOVOI

Kras vsake knjižnice, sprejemnice in hiše, najlepši in najvrednejši

Miklavžev in božični dar za mladino in odrasle:

PRATIKA ZA DECO

Tekst napisal Tone Gaspari. Ilustriral M. Gaspari. Cena navadni izdaji Din 25.—, luksuzni Din 30.—.

Knjige lastne založbe.

Albreht Ivan-Gaspari Maksim: Mlada greda 15—

Andersenove pripovedke. Za slovensko mladino priredila Utva. Splošna knjižnica št. 7 12— 17—

Gollia Pavel: Peterčkovе poslednje sanje, božična povest v 4 slikah. Splošna knjižnica št. 11 12— 17—

Meško Ksaver: Volk spokornik 28/50 34—

Milčinski Fran: Mogočni prstan. Narodna pravljica v štirih dejanjih. Splošna knjižnica št. 12 12— 17—

Ruskin John-Furlani Lj.: Kralj zlate reke 10—

Knjige tuje založbe.

Ivan Albreht: Zelena livada. Zbirka izvirnih pesmic, mičnih povestic iz domačih in tujih krajev Din 15—

Moj zverinjak, knjiga s 45 slikami in k temu spadajočim besedilom, za pouk in kratek čas 6—

Moji ljubčki, živalske slike za naše malčke, na trdem močno vezanem kartonu 15—

Mladi slikar, 10 tiskanih predlog za pobarvanje z akvarel-barvami ali pastel-barvniki 4—

Črnpeter, staroznana, vesela družabna igra za zimske večere. 1 igra 4—

Cene se razumejo brez poštnine.

Tvrdba

R. Miklauc

Ljubljana, Lingarjeva - Medena ulica in Pred Skofijo

priporoča svojo bogato zalogo v moškem blagu

kakor suknu, ševjotu za površnike in raglane, kamgarnu za obleke in modne hlače, double štofu

za zimske sukniče in površnike.

Šivilja

Rešimo

Sokolski Tabor!

1924

Beležni koledar

obenem mesečni, in tedenski koledar ter za dnevne beležke. V mapah ali s stojalom.

Žepni koledar

z notezom (12x7 cm).

Mali koledarček

(6x4 cm), se dobi v vseh knjigarnah in trgovinah s papirjem, v lični in prvovrstni izdelavi.

Direktna naročila sprejema:

Zvezna tiskarna in knjigarna v Ljubljani

Wolfova ulica št. 1.